

הלכות תפלה סימן צו

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ח]

שְׁהָרִי אֲמָרִים⁽¹⁸⁾ "כֶּשֶׁם שֶׁמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ בְּשֵׁמִי מְרוֹם"⁽¹⁹⁾.

חביבה עליו, אף על פי שמפנה ליבו עליה קצת, מ"מ אינו מפנה ליבו לבטלה, כי יתכן שחיוב מצוה זו יזכירנו לכוון יותר בתפילה. (5) ובזמנינו, כתב לקמן (סי' תרנב ס"ק ו') שמי שמחזיק את הלולב בשעת התפילה מחזי כיוהרא, אם לא שמפורסם למדקדק במעשיו. (6) ובטעם הדבר כתב המקור חיים (סי' רפד ס"ז ד"ה מברכין), שעל ידי החזקת הספר תורה, התחיות והברכות יתקבלו יותר. וראה מה שכתבנו לקמן סי' תיו ס"ק א.

וגם אם צריכים את הספר תורה עבור מנין אחר, ויש בכך טירחא דציבורא להמתין, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ט הע' יד) שאין לבטל את המנהג, וימתינו עד לאחר ברכת החרדש.

[משנב ס"ק ה]

וְיֵשׁ אֲמָרִים דְּהֵינִי לְאוֹ דְּנֶקְאָה⁽⁷⁾ וכו', שְׁאִין לְטַל שְׁוֹם דְּכָר בְּיָדוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה⁽⁸⁾.

(7) וגם מטפחת אף או מקל [אפילו אם אינו נסמך עליו], כתב הערוך השלחן (סי'א וסי' צו ס"ו) שלא יאחוז בידו בשעת התפילה.

(8) ובשו"ע לקמן (סי' צו ס"ה) יתבאר אם מותר שדברים אלו יהיו תלויים עליו בשעת התפילה.

[משנב ס"ק ז]

נֶפֶל סֵפֶר עַל הָאָרֶץ וְאֵינוֹ יָכוֹל לִכְנוֹן, מִתָּר לְהִגְבִּיהוֹ⁽⁹⁾.

(9) ואם צריך לעקור את רגליו לצורך זה, התבאר לקמן (סי' קד ס"ק א) שכשיש דבר שמפריע לו לכוון, מותר לו לזוז ממקומו, ואולי הוא הדין בזה.

[משנב שם]

אם התחיל להתפלל שמונה עשרה ונתבלבל⁽¹⁰⁾, מִתָּר לִילָדוֹ⁽¹¹⁾ לְמָקוֹם הַיָּדוּעַ לִזְכָּר מִשֵּׁם סְדוּרִי⁽¹²⁾.

(10) ואם אינו זוכר את נוסח 'על הניסים' בעל פה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קיד) שיתכן שגם לצורך זה מותר ללכת לארון לקחת סידור, ואף על פי שאם לא אמרו אינו מעכב.

(11) ואם יכול לרמוז לאחר שיביא לו סידור, עדיף שיעשה כן ולא ילך הוא עצמו להביאו, וכמו שמשמע לקמן (סי' קד ס"ק א) שאם קטן מפריעו בתפילה, ירמוז לו שישתוק מבלי לזוז ממקומו, ורק אם אינו מועיל ירחיק את עצמו מהקטן.

(12) ולכאורה משמע כאן וכן לקמן (סי' קד ס"ק ב) שמותר לעשות כן דוקא כשהסידור נמצא במקומו, ואם כן יש לעיין מה יעשה במקרה שהסידור לא נמצא במקומו ואינו יודע להתפלל בעל פה. וכתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ב הע' יט) שאם אינו יודע היכן הסידור מותר לחפש.

ולחזור אחר כך למקומו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קטו) שאם לא מפריע לו בכונת התפילה, צריך להישאר להתפלל שם, ולא לחזור למקומו. וראה מה שכתבנו לעיל סי' צ ס"ק פה וסי' צב ס"ק יא ולקמן סי' קד ס"ק ב.

(13) וכן אם מסתפק באיזה דין השייך לתפילה, כגון ששכח להזכיר דבר ואינו יודע אם צריך לחזור, כתב לקמן (סי' קד שם) שיכול ללכת לארון ולהסתכל בספר, וכשאינו יכול לברר על ידי עיין בספר, מותר לו גם לשאל אדם אחר. ואפילו אם על ידי הברור שהה כשיעור שיש בו כדי לגמור את כל תפילת שמונה עשרה, הורה הגר"ח אלישיב (לשכנו תדרשו ח"א הלכות תפילה מהגר"י ישראלון עמ' רעט אות מז) שיחזור רק למקום שפסק.

סימן צו

שימנע כל הטירות כדי שיכונן

[משנב ס"ק א]

בְּרִי-מְגִדִּים קָתֵב דְּהוּא הִדִּין בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע⁽¹⁾.

(1) ואף שבשו"ע לעיל (סי' סג ס"ז) מבואר שאפילו לעסוק במלאכה מותר כשקורא קריאת שמע [חוץ מבפרשה הראשונה], ביאר הגרי"ש אלישיב (הערות על מסכת ברכות כג, ב) ששם התירו משום ביטול מלאכה, אבל בלא זה אסרו החזקת חפץ בידו אפילו ב'פסקי דומרה'.

[משנב ס"ק ב]

וּמִתָּר הַשִּׁיחַ לְהַחֲזִיק הַסֵּפֶר-תּוֹרָה⁽²⁾ בְּיָדוֹ בְּשַׁבָּת בְּשָׂאוֹמֵר "יָקוֹם פָּרָקָן"⁽³⁾ וכו', וְהָיָה כְּמוֹ לִזְכָּר⁽⁴⁾ בְּזִמְנָהוּ⁽⁵⁾. וְכֵן מִתָּר לְהַחֲזִיק בְּשַׁעַת שְׁמִיכָרִים הַיָּדוּשׁ⁽⁶⁾.

(2) ולענין צירוף קטן למנין עשרה, שכתב המשנ"ב לעיל (סי' נה ס"ק כד) בשם המג"א (שם ס"ק ה) שבזמנינו נוהגים לצרף קטן כשאוחז חומש בידו, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' יח) שהכוונה לחומש העשוי בגלילה, ובזמנינו שאין כאלו חומשים יש לתת לו ספר תורה אפילו אם הוא פסול, וכיון שאסור לאחוז דבר בידו בשעת קריאת שמע ותפילה, יניחנו על השולחן והקטן יאחז בעץ החיים שלו. וראה מה שכתבנו לעיל שם.

(3) וכן להחזיק את ספר התורה בעת אמירת ההושענות בחג הסוכות, כתב הפמ"ג (סי' תרס משנ"ב ס"ק א) שאוחז בידו.

ובפורים, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרגס ס"ד ד"ה מוציאין) שיש להחזיר את הספר תורה קודם קריאת המגילה, משום שיש חשש שהאוחז יתן ליבו על הספר תורה ולא יכוון לשמוע את קריאת המגילה.

אמנם לענין תקיעת שופר בראש השנה, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקצ ס"ט) שמחזירים את הספר תורה רק אחרי התקיעות, ולא חששו שהמחזיק את הספר תורה לא יכוון לשמוע אותן, וביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פי"א הע' סא) שכיון שהתקיעות נמשכות זמן מועט, לא חששו, ומותר.

(4) וביאר הריטב"א בסוכה (מא, ב ד"ה א"ל בר), שכיון שמצות לולב